

Dochází k porušování pravidel a EU by měla situaci, kterou sama způsobila, aktivně řešit

Střední a východní Evropa je doslova zaplavena ukrajinskou produkcí a skladové zásoby jsou tak meziročně výrazně vyšší. Za méně než tři měsíce začíná sklizeň a hrozí, že evropscí zemědělci nebudou mít kde uskladnit a komu prodat, a platí to i pro ty české. Proč je špatně, když ukrajinská pšenice, vejce nebo drůbeží maso končí v Evropě, a co to znamená pro zákazníky? Na to odpovídá v rozhovoru prezident Agrární komory České republiky Jan Doležal.

Proč českým zemědělcům vadí, že ukrajinské obilí proudí přes evropský trh?

Čeští zemědělci momentálně narážejí na rapidní propad cen a nezáměr o obiloviny a olejniny způsobený převážením nabídky nad poptávkou. Zásoby těchto komodit na evropském trhu aktuálně činí 150 procent oproti průměru předešlých let a v Česku jsou zásoby asi o 40 procent vyšší ve srovnání se stejným obdobím vloni. Za dva až tři měsíce, v závislosti na počasí a lokalitě, nám začínají žně a reálně hrozí, že zemědělci nebudou mít komu prodat a kde uskladnit úrodu z blížící se sklizně.

Reálně hrozí, že čeští zemědělci nebudou mít komu prodat a kde uskladnit úrodu z letošní sklizně

Situaci do značné míry způsobil bezcelní dovoz ukrajinské zemědělské produkce na území Evropské unie, kam se pšenice, kukuřice nebo soja dovážely i přesto, že původně měly směřovat do třetích zemí, respektive k tradičním odběratelům ukrajinské produkce. Za tímto účelem Evropská komise zavědla tzv. koridory solidarity, které však byly s vidinou rychlého a snadného zbohatnutí zneužity překupníky. Ve finále tak ukrajinská pšenice neskončila v zemích s vysokou závislostí na dovozu potravin, ale na evropském trhu, aniž by splňovala přísné kvalitativní parametry a aniž by byla vypěstována s takovým ohledem na životní prostředí, jaký vyžaduje po pěstitelích Evropská unie. Vzhledem k tomu, že zemědělské komodity do Evropské unie nedovážejí zemědělci, ale obchodníci, nejedná se ani o faktickou pomoc ukrajinským zemědělcům, kteří sami dostávají zlomek skutečné ceny.

Co je tedy podle vás řešením? Polsko, Maďarsko i Slovensko se pokusily úplně zakázat dovoz nejen obilovin, ale i dalších vybraných zemědělských komodit z Ukrajiny...

Zemědělci po celé Evropě čelí podobným problémům, proto rozumíme kroku maďarské, polské a slovenské vlády, které přistoupily k jednostrannému zákazu dovozu některých komodit z Ukrajiny. Vzhledem

k tomu, že jak Česká republika, tak celá Evropská unie jsou v produkci obilovin a olejin soběstačné, není důvod ohrožovat bezpečnost spotřebitele a životaschopnost místních producentů, kteří musejí plnit mnohem přísnější pravidla a standardy produkce. Vzhledem k záchytným závadným a pro lidskou spotřebu potenciálně nebezpečným dodávkám v dalších zemích EU v produkci z Ukrajiny vítáme, že české ministerstvo zemědělství zavedlo přísnější kontroly dovezených obilovin. Pokud bude prokázáno pochybení v podobě horších kvalitativních parametrů, zákaz dovozu vidíme jako logickou reakci s ohledem na bezpečnost spotřebitele. Soucítíme s ukrajinskými zemědělci, kterým je jednoznačně třeba pomoci v této nelehké době, nesmí to být ale za cenu rozpadu evropského agrárního trhu a zhoršení kvality potravin nabízených našim zákazníkům. Je třeba dodržovat platná pravidla Evropské unie, z nichž vyplývají také požadavky na určitou kvalitu produkce. Evropská komise označila podle našich informací kroky Polska, Maďarska a Slovenska za nepřijatelné, současně je ale třeba říct, že koridory solidarity nefungují, jak bylo slíbeno. Dochází k porušování pravidel a Evropská unie by měla situaci, kterou sama způsobila, aktivně řešit.

Evropská komise navrhla kompenzace, pomohlo by to?

Nemyslím si a mám pro to tři důvody. Kompenzace za bezcelní dovoz ukrajinského obilí na evropský trh řeší jen následky, a ještě jen částečně a zatím jen pro některé členy Evropské unie, tedy jen pro ty sousedící s Ukrajinou. To neřeší příčinu celého problému. Zaprvé pohybujeme se na jednotném evropském trhu a ukrajinská produkce v zemích sousedících bezprostředně s Ukrajinou nekončí, ale proudí do dalších zemí včetně Česka. Zadruhé nejedná se pouze o obiloviny, ale také o olejniny, drůbeží maso, vejce a další komodity. Zatřetí hrozí, že finanční prostředky z Evropské unie, o kterých se nyní mluví jako o pomoci pro členy EU, mohou chybět v obálce určené původně na podporu jiných citlivých zemědělských sektorů, s níž zemědělci po celé Evropě už počítali.

Co by tedy Evropská unie nyní měla dělat?

Měla by především zlepšit kontrolní mechanismy, které by zajistily dopravení obilovin a olejin do místa určení a ne jejich uskladnění v Evropě. Ty v současné chvíli nefungují. Ostatně na nedávném jednání zemědělských organizací sdružujících zemědělce v Česku, Polsku, Maďarsku a na Slovensku, které organizovala Agrární komora ČR na brněnském veletrhu ANIMAL TECH, jsme se shodli na nutnosti efektivnějších kontrol. Navrhujeme následující mechanismus kontroly, který by měl fungovat. Dodávky zemědělských komodit, které směřují z Ukrajiny k jejím tradičním zákazníkům a Evropě

skou unii využívají pouze k tranzitním účelům, by měly být opatřeny certifikátem obsahujícím cílovou destinaci a způsob využití ukrajinské produkce. Tento certifikát by následně sloužil jako podmínka pro vstup na evropský jednotný trh a byl by kontrolován při vstupu do schengenského prostoru. Současně navrhujeme zákaz dovozu komodit z Ukrajiny obsahujících Evropskou unii zakázané látky, jako jsou například některé druhy pesticidů, antibiotik a dalších látek. Dále navrhujeme zpřísnění namátko

Prezident Agrární komory České republiky Jan Doležal.

vých kontrol komodit, jako jsou obiloviny, olejniny a produkty živočišné výroby, směřujících na trh Evropské unie nejen ze třetích zemí, ale také v rámci samotného evropského trhu. Zásilky, které kontroly příslušných orgánů označí jako nevyhovující evropským pravidlům, by měly být okamžitě staženy z trhu. Po jednání jsme před novináři podepsali společnou výzvu, kterou jsme odeslali Evropské komisi.

Pomoc Ukrajině nesmí být za cenu rozpadu evropského agrárního trhu a zhoršení kvality potravin pro české zákazníky

K naší společné výzvě se připojily i organizace sdružující zemědělce v Chorvatsku a Rumunsku a vyzvali jsme k podpoře další země střední a východní Evropy. Pokud nás Evropská komise nevyslyší a nezačne řešit skutečné problémy zemědělců hned, mluví se o mezinárodních protestních akcích v Bruselu. Je třeba upozornit na kritickou situaci ze

medvědů po celé Evropě, která se musí řešit hned. Později už nemusí být co řešit, protože zemědělci otevřeně mluví o útlumu produkce za těchto podmínek. Na jednu stranu musí do držovat přísná pravidla pro zemědělské hospodaření, která jsou stále náročnější v souvislosti s environmentálními a dalšími požadavky, na druhou stranu proudí na evropský trh komodity, které tato pravidla nemusí splňovat, a jsou proto i levnější. Členské státy EU ale mají omezené možnosti obrany vzhledem k tomu, že se

pohybujeme na jednotném trhu. I malé dítě pochopí, že tohle není fér.

Dalo by se namítnout, že k poklesu cen potravin na pultech nebo alespoň k jejich stabilizaci dochází možná i kvůli levným ukrajinským dovozům. Proč by to zákazníkům mělo vadit?

Je pravda, že dovoz zemědělských komodit z Ukrajiny tlačí na snižování cen domácích zemědělské produkce. Znovu ale opakují, požadavky na zemědělskou praxi na Ukrajině a v Evropě jsou diametrálně odlišné. Tento vliv na ceny je tak pouze krátkodobý, a to hned z několika důvodů. Lze předpokládat, že výhledově dojde k obnovení tradičních obchodních cest a ukrajinská produkce bude opět směřovat k tradičním zákazníkům ve třetích zemích. Pokud ne a bezcelní dovoz potravin z Ukrajiny bude hypoteticky zachován, Evropská unie bude zajistit tlačit – nebo by alespoň měla tlačit – na dodržování stejných standardů dobré zemědělské praxe, jaké musí plnit evropscí zemědělci, což povede k prodrážení zemědělské prvovýroby i na Ukrajině. Odhlédneme-li od obou těchto scénářů vývoje, k opětovnému zvýšení výkupních cen zemědělských komodit na evropském trhu dojde stejně.

Naši zemědělci, kteří se potýkají již nyní s vysokými náklady, nízkými výkupními cenami, nedostatkem pracovníků a nyní ještě s nefunkčními koridory solidarity pro přepravu ukrajinské produkce do třetích zemí, zvažují útlum produkce. Trvání aktuální situace bude mít na jejich další rozhodování zásadní vliv, a pokud skutečně omezí pěstování plodin nebo chov hospodářských zvířat, prohloubí se závislost na dovozu potravin ze zahraničí. To vytvoří další prostor pro spekulanty, kteří využijí nedostatku na evropském trhu a nastřelí ceny potravin.

Pak je tu ještě otázka kvality potravin. V zemích střední Evropy jsou již potvrzené případy záměrného míchání ukrajinské pšenice a dalších obilovin s místní produkcí s cílem splnit kvalitativní parametry a snížit riziko zachycení nezdravých potravin v potravinovém řetězci. Problémy jsou také s vejci a drůbežím masem, které měly směřovat na evropský trh pouze ze zemědělských provozů na Ukrajině, které schválila Evropská komise. Spekuluje se však, že jsou do Evropy dovážena vejce a drůbeží maso také z neschválených provozů nebo neoznačené produkty. Je pochopitelné, že ve válkou zmítané zemi může docházet k pochybením místních kontrolních orgánů, chovatelé na Ukrajině navíc nemusí splňovat standardy chovu drůbeže, které musí dodržovat evropscí zemědělci včetně českých, a stojí je to nemalé peníze, které investují do neustálého zlepšování velfaru zvířat, kvalitních krmných směsí či zpřísněných pravidel biologické bezpečnosti kvůli ptačí chřipce a snižování použití antibiotik pro léčebné účely. Nadto se mluví o tom, že ve snaze zakrýt skutečný původ dochází k přebalování neoznačených ukrajinských vajec a drůbežního masa v Polsku či na Slovensku, čímž dochází ke klamání spotřebitele. Takzvaný ovál se zkratkou země členského státu EU totiž neznamená původ. Tyto dodávky z Ukrajiny pak končí především v gastronomii, především ve školních jídelnách, nemocnicích, domovech důchodců či v jiných sociálních zařízeních. Takové narušení důvěry spotřebitele bychom neměli dovolit.

Nicméně mluví se o nepřiměřených ziscích zemědělců, kteří by se mohli uskmnit, kdyby chtěli. Co je na tom pravdy?

Souhrnný zemědělský účet za loňský rok, který pravidelně odhaduje Český statistický úřad, vypadá na první pohled pěkně. Na druhý pohled statistika nezohledňuje to, že zemědělci měli v době vypuknutí války na Ukrajině již nakoupená osiva, pohonné hmoty i energie za nízké ceny z předchozího období, což jim snížilo náklady, a současně výnosy některých plodin byly vyšší. Lze očekávat, že v letošním roce se situace obrátí, navíc se opět začíná projevat půdní sucho, což přispívá mimo jiné k přemnožení hraboše polního.

Souhrnný zemědělský účet, kterým se tak rád ohání prezident Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR Tomáš Prouza, nedává reálný obrázek o zdravotním stavu českého zemědělství. Poskytuje nám pouze teoretickou hodnotu zemědělské produkce, tedy je to v nadsázce přesný součet nepřesných čísel. Například zemědělské ceny v oficiálních statistikách nemusí být ve skutečnosti ceny, za které prodal svou produkci zemědělec svému odběrateli ke zpracování či přímému prodeji, ale může se jednat o spekulanta, který si vydělává obchodováním se zemědělskými komoditami. Kromě toho sám Český statistický úřad varoval před zhoršováním rentability v tuzemské prvovýrobě. To v praxi znamená jediné – náklady rostou rychleji, než se zvyšují zemědělské ceny.

Pokud nás Evropská komise nevyslyší a nezačne řešit problémy zemědělců, lze očekávat protestní akce v Bruselu

Zároveň souhrnný zemědělský účet opomíjí řadu faktorů, jako jsou odvozy na sociálním a zdravotním pojištění, udržování zaměstnanosti na venkově nebo vyjednávací síla při obchodování s odběrateli. 75 procent maloobchodního trhu ovládá 11 obchodních řetězců, které stojí proti 30 tisícům českých zemědělců. Z toho je jasné, kdo určuje podmínky na domácím trhu a také ceny potravin v obchodech. Čeští zemědělci to nejsou. Pan Prouza by si měl zamést před vlastním prahem a držet se faktů. V opačném případě bude jen dál vědomě šířit dezinformace, klamat spotřebitele a poškozovat i dodavatele do obchodů, k nimž patří také čeští zemědělci.

Co byste tedy poradil spotřebitelům?

Sám jsem spotřebitel a absolvuji pravidelné týdenní nákupy potravin. Z cenovek některých potravin jsem byl překvapený, stejně jako ostatní, a rozumím samozřejmě tomu, když se za současných hodnot inflace zákazníci poohlížejí v obchodě po co nejnižší ceně. Nemusí to být ale vždy nejlepší volba, co se týká kvality potravin. Doporučil bych, aby spotřebitelé hledali údaje o zemi původu, i když někdy je to doslova deklativní práce, a dávali přednost českým prověřeným výrobům. Naše kontrolní orgány fungují výborně, což ostatně dokazují i jejich statistiky, a nepustí na trh potraviny, které nesplňují naše přísné standardy.

Stranu připravil
Václav Tuček

Partnerem stránky je

AGRÁRNÍ KOMORA
České republiky